

Üksikisast väiketüll (*Charadrius dubius*) ei andnud alla

Jaanus Elts^{1,2}, Jaanus Aua¹, Mati Salumäe¹

¹ Eesti Ornitoloogiaühing, Veski 4, 51005, Tartu

² Zooloogia osakond, ÖMI, Tartu Ülikool, Vanemuise 46, 51014, Tartu

2014. aastal olid meie väiketülliuurijad tunnistajaks ühele väga huvitavale juhusele. Kõnesolev väiketüll (*Charadrius dubius*) pesa leiti Kamariku karjäärast 24.05.2014 ja selles oli siis 3 muna. 31. mail oli pesas 4 muna ja märgistamiseks püüti pesalt isaslind. 14. juunil asuti püüdma emaslindu, püüdmise ajal tungis püünisesse ka hallõgija (*Lanius excubitor*), kes tappis emaslinnu. Isaslind jätkas haudumist üksinda ning esimesed koorumispraod ilmusid munadesse 21. juunil. Järgmine kord külastati pesa 29. juunil. Pessa oli jäänud 3 hukkunud loodetega muna, isaslindu vaadeldi ümbruses koos ühe koorunud pojaga.

Väiketüllil on haudumine jagatud mõlema sugupoole vahel enam-vähem võrdselt. Kurvitsaliste munad on võrreldes nende kehamõõtmetega väga suured ning üldjuhul on neil kindel kurna suurus (4 muna). Haudumist võidakse alustada enne viimase muna munemist, kuid pojad kooruvad sünkroonselt ning seda on lindudel seostatud kohastumisega tagada võimalikult suur vitaalsus esimesena munetud loodetele (Arnold,

Rohwer & Armstrong 1987). Haudumine on energiakulukas, eriti meie jahedas kliimas. Kui üks vanalindudest hukkub, siis alles jäänud vanalind kas hülgab kurna või püüab seda ise välja haududa. Suure tõenäosusega ei suuda aga tülli üksikvanem kogu kahe hauduja tööd ära teha, sest vahepeal on vaja ka toituda, st pesalt ära olla. Iga selline äraolek võib ebasobivate keskkonnatingimuste korral tähendada koorumisedukuse halvenemist, sest munad jahtuvad. Ebasobivad haudumistingimused viivad haudeaja piknemisele (Webb 1987). Pikem haudeperiood omakorda suurendab kisklusriski (Smith 1989). Loodetele võib haudeperioodi piknemine mõjuda kahjustavalt läbi energia- ja veevarude kahanemise munas (Williams 1996).

Eeltoodut arvesse võttes oli isatüll partneri hukkumise järel dilemma ees: kas loobuda sellest pesitsuskorrast (kurn hülgjata) või püüda pesitsus siiski lõpule viia, riskides üksi mitte saada hakkama haudumisega või kaotades järglaste eluvõimes. Isatüll valis antud juhul viimase variandi ning tema risk vähemalt osaliselt tasus end ära, sest vähemalt üks poeg sellest pesitsuskorrast ju koorus.

* E-post: jaanus.elts@eoy.ee

Kahjuks ei õnnestunud antud juhul tuvastada, kas kolm muna jäid koorumata seepärast, et isaslind peale esimese poja koorumist need hülgas, või olid looted ebasoodsate haudetingimuste tõttu lõpuni koorumiseks juba liiga nõrgad. Enamasti lahkuvad tüllipojad pesast juba koorumise päeval ning üksikisa kohustustest kurnatud isaslind võis otsustada ühe poja hooldamise kasuks.

Kasutatud kirjandus:

Arnold, T.W., Rohwer, F.C. & Armstrong, T. (1987) Egg Viability, Nest Predation, and the Adaptive Significance of Clutch Size in Prairie Ducks. *The American Naturalist*, **130**, 643-653.

Smith, H.G. (1989) Larger clutches take longer to incubate. *Ornis Scandinavica*, **20**, 156-158.

Webb, D.R. (1987) Thermal Tolerance of Avian Embryos: A Review. *The Condor*, **89**, 874-898.

Williams, J.B. (1996) Energetics of avian incubation. *Avian energetics and nutritional ecology* (ed. C. Carey), pp. 375-415. Chapman & Hall, New York.

